

Годишен отчет

2024

Съдържание

Национален фонд „Култура“	6
В изпълнение на Индикативната програма	8
Разходи за 2024 г.	12
Програми през 2024 г.	14
Програма „Създаване“	16
Програма „Любителско изкуство“	18
Програма „Мобилност“ (I сесия)	20
Програма „Мобилност“ (II сесия)	22
Програма „Разпространение“	24
Програма „Фестивали“	26
Програма „Дебюти“	28
Програма „Културно наследство“	30
Програма „Преводи“	32
Програма „Критика“	34
Програма „Цирк“	36
Програма „Целева подкрепа „ТВОРЧЕСКА ЕВРОПА“	38
Международна дейност	40
Заклучения	42
Списък на експертите	50

© Национален фонд „Култура“,
всички права запазени

София, 2025

В изпълнение на Закона за закрила и развитие на културата Националният фонд „Култура“ ежегодно изготвя и публикува подробен отчет за своята дейност и намерения в срок от три месеца след приключването на календарната година. Настоящият документ е съставен в изпълнение на задълженията, вменени на Фонда по закон, и включва подробен отчет за 2024 г.

УПРАВИТЕЛЕН СЪВЕТ¹

Председател
КРЪСТЮ КРЪСТЕВ/ НАЙДЕН ТОДОРОВ

Членове

Д-Р ИРЕНА ТОДОРОВА
Представител на Министерството на културата

МАРТИН ДАНОВСКИ
Представител на Министерството на финансите

ДИАНА САВАТЕВА
Представител на Национално сдружение на общините в Република България

ПРОФ. Д-Р ВЛАДИМИР АТАНАСОВ

ПРОФ. Д-Р САВА ДИМИТРОВ

ДОЦ. Д-Р ДЕЯН СТАТУЛОВ

ДОЦ. Д-Р ТОДОР ЧОБАНОВ

РОЗИТА ЕЛЕНОВА

ДЕСИСЛАВА ГЕОРГИЕВА

СВЕТОСЛАВ НЕДЕВ

ЕКИП НА НАЦИОНАЛЕН ФОНД „КУЛТУРА“

Изпълнителен директор
Д-Р САВА ДРАГУНЧЕВ/ ДИАНА ДИМИТРОВА

Главен счетоводител
НЕЛИ АВДЖИЙСКА/ВЯРА РУСЕВА-ТОДОРОВА

Юрист
ДИАНА ЦАНКОВА/ЦЕЦКА ВЕЛКОВА

Финансов контролър
ВЕНЦИСЛАВА ВЕЛЧЕВА/ВАЛЕРИЯ ЕВГЕНИЕВА

Експерт „Управление на човешки ресурси“
НАТАЛИЯ КОСТАДИНОВА

Експертен и административен екип

Главен експерт „Регионални политики и дейности“
ЕМИЛ ВЪРБАНОВ

Главен експерт „Връзки с обществеността, проекти и програми“
РЕГИНА ХИНЧЕВА

Главен експерт „Проекти и програми, координатор на дейности“
ЦВЕТЕЛИНА ДРАГАНОВА-СТОЙНОВА

Главен експерт „Деловодство и архив“
КИРИЛ ГРАМАТИК

ТЕОДОРА ЗАХАРИЕВА, Главен експерт „Проекти и програми“

ЙОАНА КРЪСТЕВА, Главен експерт „Проекти и програми“

ЕЛЕНА ДЖОГЛЕВА, Главен експерт „Проекти и програми“

ЕКАТЕРИНА КОВАЧЕВА, Главен експерт „Проекти и програми“

МАРИАНА ПРОДАНОВА, Главен експерт „Проекти и програми“

ЕЛИНА КРЪСТЕВА, Експерт „Проекти и програми“

КАРИНА КАНЕВА, Експерт „Проекти и програми“

¹ Съгласно Заповеди с № РД09-211/28.02.24 г. и РД09-362/23.03.24 г. на Министъра на културата

Национален фонд „Култура“

Националният фонд „Култура“ (НФК) е създаден със Закона за закрила и развитие на културата (ЗЗРК) и започва да функционира от месец ноември 2000 г. Основната му цел е да подкрепя на национално ниво създаването, развитието и разпространението на българската култура и изкуства в страната и чужбина. Приоритетите в дейността на Националния фонд „Култура“ са съобразени с критериите от глава „Култура и аудиовизия“ от Договора за присъединяването на България към Европейския съюз.

Ръководен орган на Националния фонд „Култура“ е Управителен съвет, чийто председател е Министърът на културата. През 2024 г. членове на Управителния съвет са дейци на културата, представители на творчески съюзи, представители на Министерството на културата и на Министерството на финансите, както и на Националното сдружение на общините в Република България.

Средствата за Фонда се осигуряват от субсидия, определена ежегодно със закона за държавния бюджет на Република България за съответната бюджетна година, и други източници на финансиране, упоменати в чл. 30 от ЗЗРК. Фондът изпълнява дейността си въз основа на програми, чрез които на конкурсен принцип се финансират проекти на културни организации и индивидуални творци. Финансирането на творчески проекти се осъществява след обявяване на конкурси по предварително изготвена и одобрена от Управителния съвет програма за календарната година. В началото на всяка година Управителният съвет на НФК формулира приоритетни области за предоставяне на финансова подкрепа.

Основни принципи в работата на Националния фонд „Култура“ са публичност и прозрачност. В конкурсите равнопоставено могат да участват творци, частни, общински, регионални и държавни културни организации. След приключване на сесията по обявен конкурс кандидатурите се оценяват от техническа и експертна комисия, с изключение на програма „Целева подкрепа Творческа Европа“. С мотивирано становище експертната комисия предлага на Управителния съвет кандидатурите, които да бъдат финансирани, като Управителният съвет взема окончателното решение.

Като второстепенен разпоредител с бюджет към Министъра на културата Фондът осъществява активна комуникация с Министерството на културата, Министерството на финансите, Министерски съвет, Министерството на външните работи, Министерството на туризма, Сметната палата, НОИ, НАП, МВнР, МВР, държавните културни институти, българските културни институти в чужбина.

В изпълнение на Индикативната програма

Въз основа на анализа на изпълнението на Индикативната програма за 2023 г., Националният фонд „Култура“ и през 2024 г. припознава необходимостта от разделяне на регулярните програми по изкуства - визуални изкуства, екранни изкуства, литература, музика и сценични изкуства - с цел по-конкретно адресиране на финансовото подпомагане, съобразно многообразието от форми на творческо изразяване в сектор „Култура“. Програмите, за които кандидатстването е разделено на направления, са: „Създаване“, „Любителско изкуство“, „Мобилност“, „Дебюти“, „Разпространение“, „Критика“. Поради особения фокус и спецификата на целите в програмите „Фестивали“, „Културно наследство“, „Преводи“, „Цирк“ и „Целева подкрепа „Творческа Европа“, както и с цел осигуряване на конкурентна равнопоставеност, при тях не е обособена квота по направления в изкуствата.

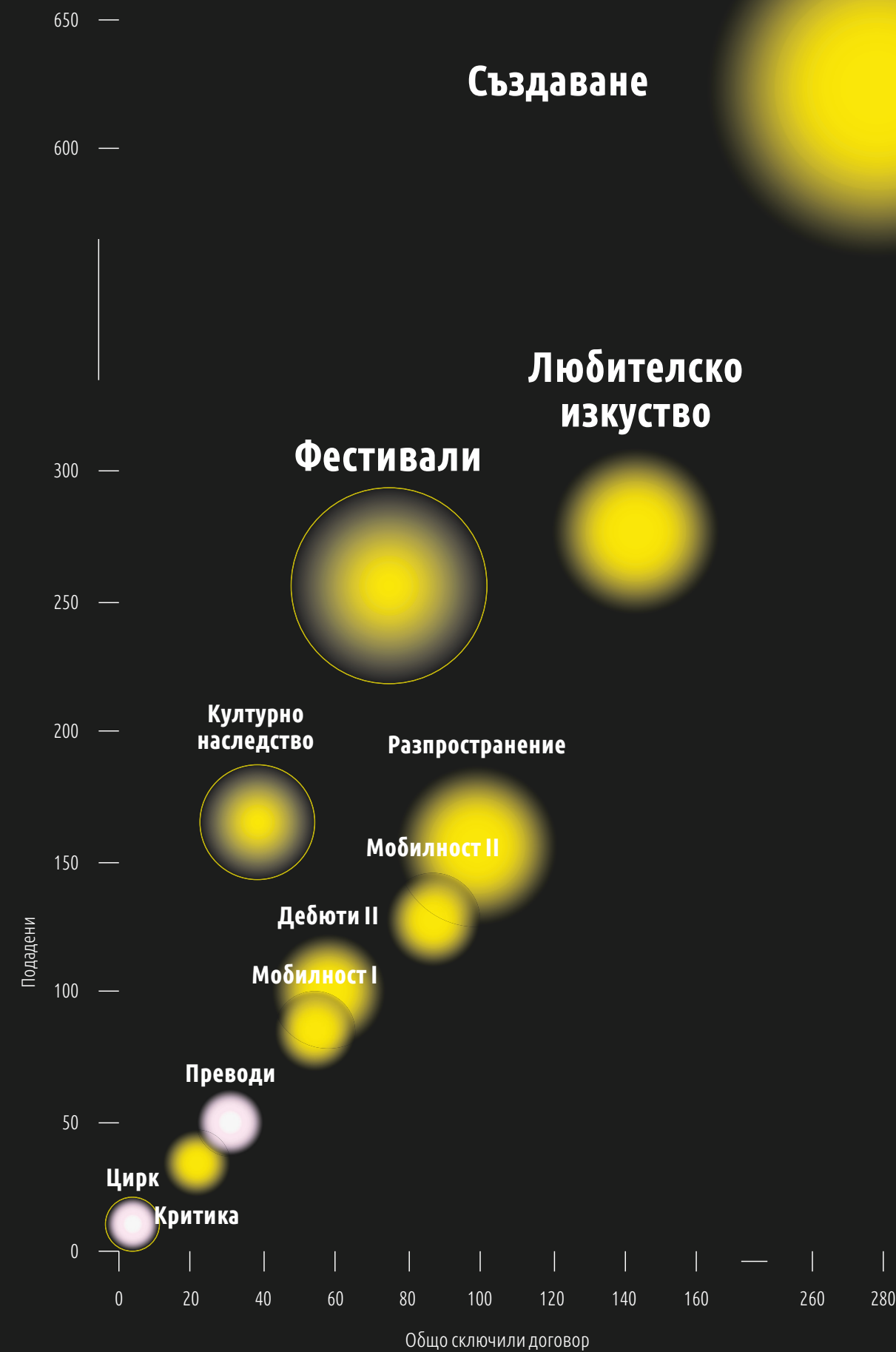
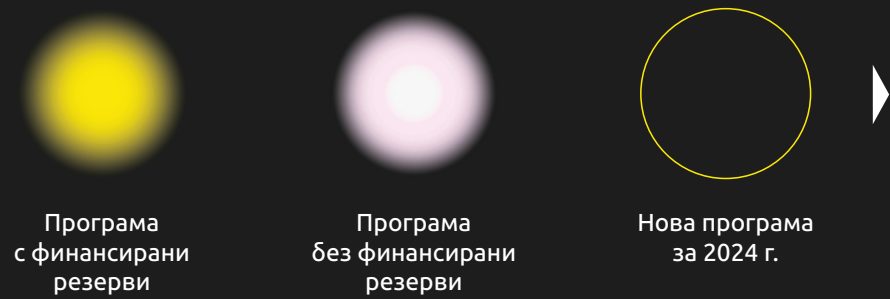
През 2024 годината Фондът администрира общо тринайсет конкурсни сесии (програма „Дебюти“ се провежда в два кръга, а програма „Мобилност“ – в две сесии), в изпълнение на четири основни приоритета:

- Извеждане на стратегически направления с тесен, специализиран и конкретен фокус;
- Децентрализация на българската култура и изкуства, културно многообразие и достъп;
- Подкрепа на дебютанти и на творческото развитие на българските артисти;
- Целево насочване на публичен ресурс за насърчаване на създаването и разпространението на културни и творчески продукти с висока художествена стойност в конкурентна среда.

През 2024 г. Управителният съвет на Националния фонд „Култура“ провежда общо 27 заседания. Индикативната програма за 2024 г. е приета от УС на 03.06.2024 г., което отново, както през 2023 г., води до съкращаването на сроковете за кандидатстване и до едновременното обявяване на почти всички конкурси през второто полугодие на годината.

Бюджетът на НФК за провеждане на конкурси през 2024 г. е 8 600 000 лева. На основание ПМС № 453 от 13.12.2024 г. за одобряване на допълнителни разходи по бюджета на Министерството на културата за 2024 г., по бюджета на Националния фонд „Култура“ са отпуснати допълнителни средства в размер на 9,700,000 лв. В резултат на това в рамките на последните 7 работни дни от годината екипът на Националния фонд „Култура“ организира плащането на всички класирани бенефициенти, изпълнявайки основната си задача - да администрира конкурсите за културни проекти. До края на 2024 г., в резултат на изпълнението на Индикативната програма, са финансирани общо 902 проекта.

Разходи за 2024 г.

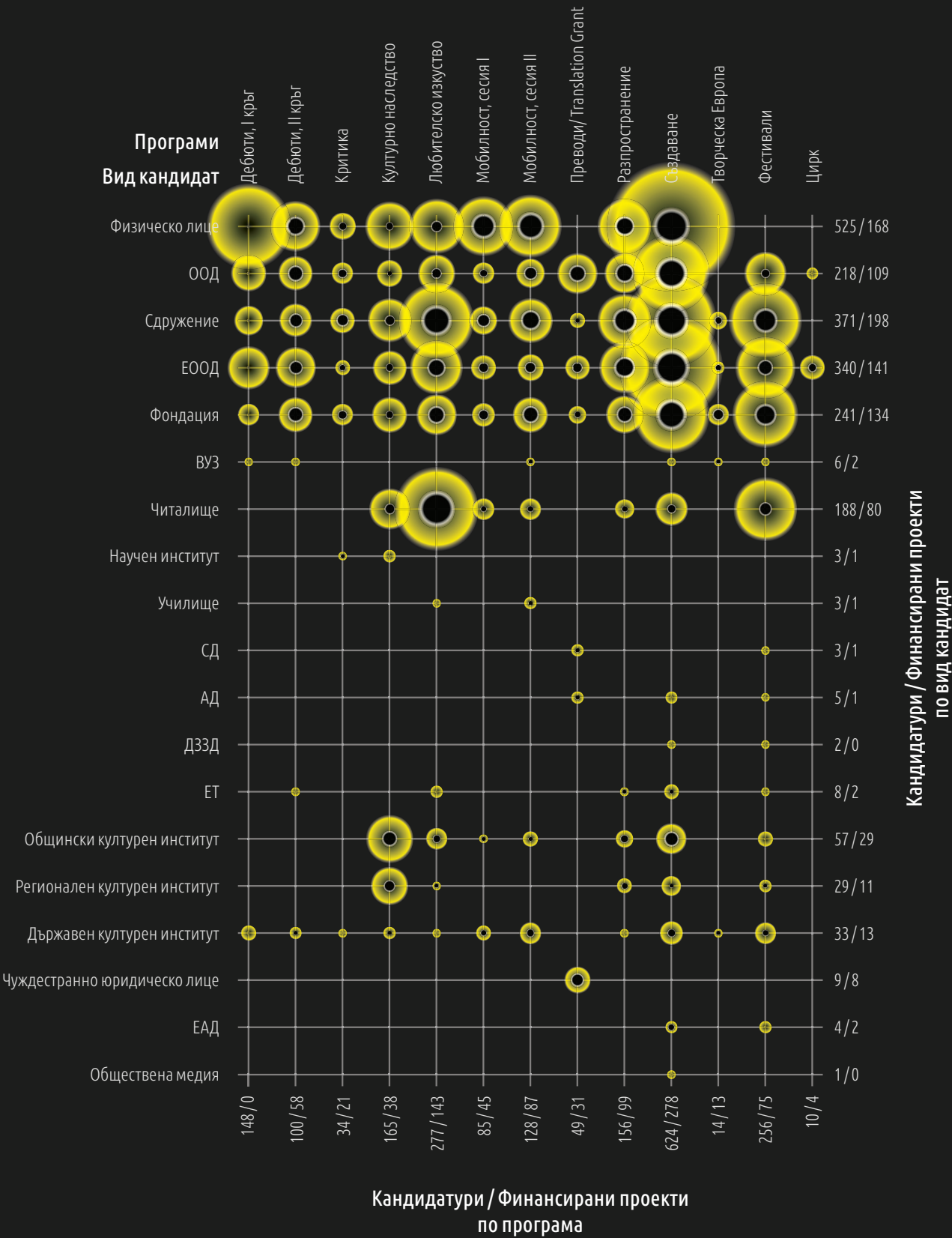
Разходи за 2024 г.

Бюджетът за провеждане на конкурси през 2024 г. е 8 600 000 лева. На основание ПМС № 453 от 13.12.2024 г. за одобряване на допълнителни разходи по бюджета на Министерството на културата за 2024 г., по бюджета на Националния фонд „Култура“ са отпуснати допълнителни средства в размер на 9,700,000 лв. В резултат на това в рамките на последните 7 работни дни от годината екипът на Националния фонд „Култура“ организира плащането на всички класирани бенефициенти, изпълнявайки основната си задача - да администрира конкурсите за културни проекти. До края на 2024 г. НФК предоставя 18,1 млн. лева на културни организации и културни дейци.

	Подадени		Одобрени		Резерви	
	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Разпространение	156	3 402 948 лв.	91	1 533 356 лв.	35	692 608,20 лв.
Културно наследство	165	3 967 490 лв.	21	493 156 лв.	63	1 183 108,00 лв.
Критика	34	550 735 лв.	21	298 982 лв.	5	54 000 лв.
Дебюти I	148	2 319 481 лв.	110			
Дебюти II	100	1 620 013 лв.	53	811 407 лв.	12	245 760 лв.
Цирк	10	431 344 лв.	4	208 018 лв.	0	0 лв.
Преводи	49	737 501 лв.	31	330 240 лв.	3	9 910 лв.
Мобилност I	85	596 460 лв.	52	376 638 лв.	21	101 433 лв.
Мобилност II	128	1 076 744 лв.	66	399 348 лв.	47	390 848 лв.
Създаване	624	21 210 644 лв.	64	2 044 950 лв.	366	8 895 485 лв.
Любителско изкуство	277	4 257 610 лв.	37	473 984 лв.	159	1 953 884 лв.
Фестивали	256	9 941 033 лв.	21	760 007 лв.	120	3 738 659 лв.
ОБЩО	2032	50 112 003 лв.	571	7 730 086 лв.	831	17 265 695,20 лв.

	Сключили договор ОСНОВНИ		Сключили договор РЕЗЕРВИ		Сключили договор ОБЩО	
	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Разпространение	90	1 523 356 лв.	9	219 838 лв.	99	1 743 194 лв.
Културно наследство	21	493 156 лв.	17	342 295 лв.	38	835 451 лв.
Критика	21	298 982 лв.	1	10 000 лв.	22	308 982 лв.
Дебюти I	-	-	-	-	-	-
Дебюти II	51	771 529 лв.	7	140 990 лв.	58	912 519 лв.
Цирк	4	208 018 лв.	0	0 лв.	4	208 018 лв.
Преводи	31	330 240 лв.	0	0 лв.	31	330 240 лв.
Мобилност I	47	355 997 лв.	7	56 813 лв.	54	412 810 лв.
Мобилност II	63	360 522 лв.	24	222 881 лв.	87	583 403 лв.
Създаване	63	1 984 950 лв.	215	5 908 531 лв.	278	7 893 481 лв.
Любителско изкуство	37	473 984 лв.	106	1 370 566 лв.	143	1 844 550 лв.
Фестивали	18	695 931 лв.	57	1 841 580 лв.	75	2 537 511 лв.
ОБЩО	445	7 485 665 лв.	443	10 113 494 лв.	888	17 599 159 лв.

Програми през 2024 г.

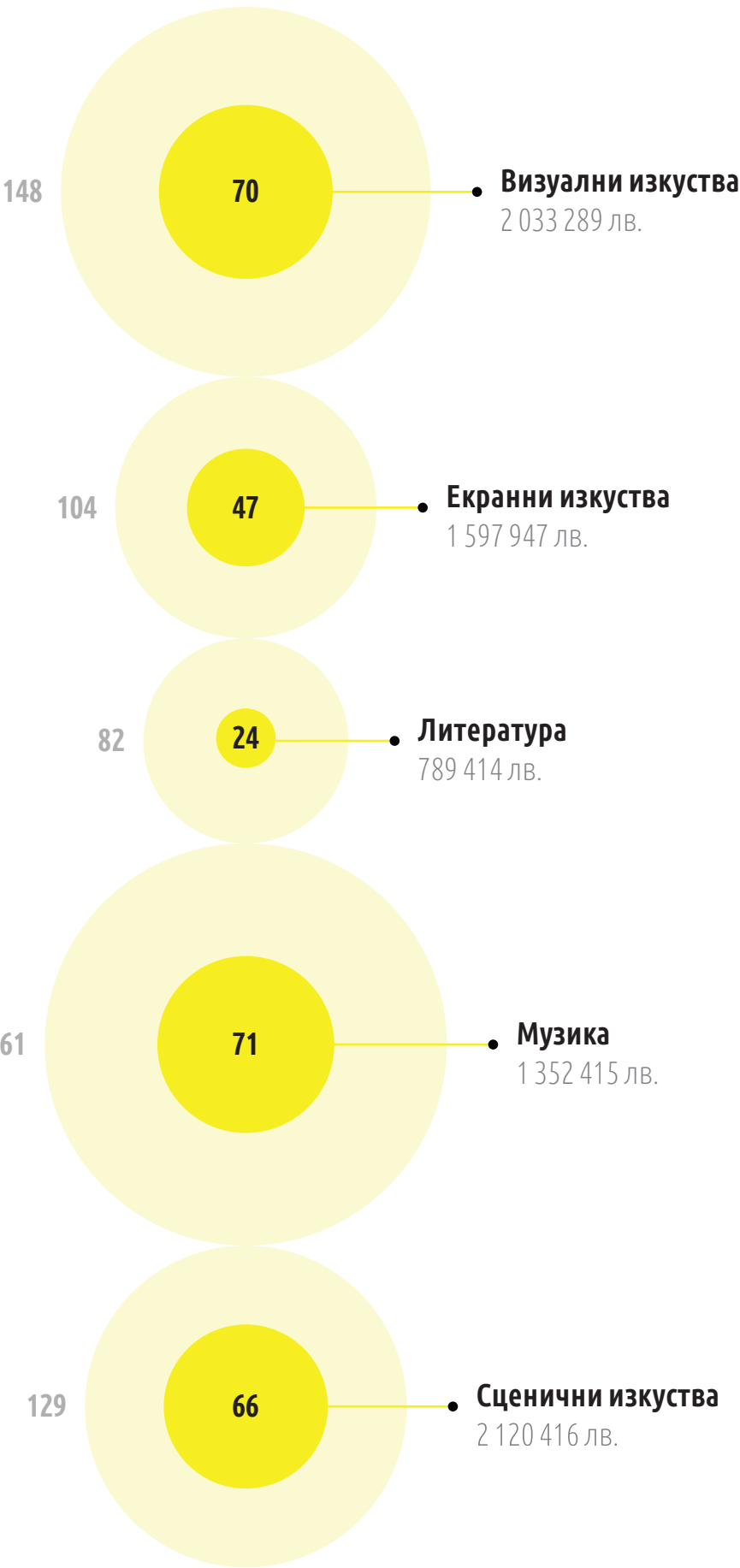
Програма „Създаване“

Програмата е насочена към подкрепа за създаването и първото представяне на нови културни продукти в сферата на визуалните изкуства, екранните изкуства, литературата, музиката и сценичните изкуства. В рамките на програмата се подпомага: създаването на нов културен продукт/ново авторско художествено произведение, децентрализация на културните дейности, развитие на дългосрочни творчески контакти и партньорства на локално, национално и/или международно ниво, развитие на творческия и мениджърски потенциал на организацията за реализиране на културна дейност (вкл. интердисциплинарни и междусекторни инициативи и дейности). Основна цел е надграждането и разширяването на възможностите за професионално и творческо развитие на творците, организациите и техните екипи.

През 2024 г. в конкурсната сесия се включват 624 кандидати, като с 278 от тях са сключени договори за финансиране на обща стойност 7 893 481 лева.

Подадени			Одобрени		Резерви	
Направление	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Визуални изкуства	148	5 264 529 лв.	8	342 386 лв.	90	2 200 853 лв.
Екранни изкуства	104	4 380 821 лв.	9	288 917 лв.	60	1 864 154 лв.
Литература	82	2 378 628 лв.	8	370 353 лв.	45	802 302 лв.
Музика	161	4 231 836 лв.	21	432 872 лв.	90	1 824 124 лв.
Сценични изкуства	129	4 954 830 лв.	18	610 422 лв.	81	2 204 052 лв.
Общо	624	21 210 644 лв.	64	2 044 950 лв.	366	8 895 485 лв.

Сключили договор ОСНОВНИ			Сключили договор Резерви		Сключили договор ОБЩО	
Направление	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Визуални изкуства	8	342 386 лв.	62	1 690 903 лв.	70	2 033 289 лв.
Екранни изкуства	9	288 917 лв.	38	1 309 030 лв.	47	1 597 947 лв.
Литература	8	370 353 лв.	16	419 061 лв.	24	789 414 лв.
Музика	20	372 872 лв.	51	979 543 лв.	71	1 352 415 лв.
Сценични изкуства	18	610 422 лв.	48	1 509 994 лв.	66	2 120 416 лв.
Общо	63	1 984 950 лв.	215	5 908 531 лв.	278	7 893 481 лв.

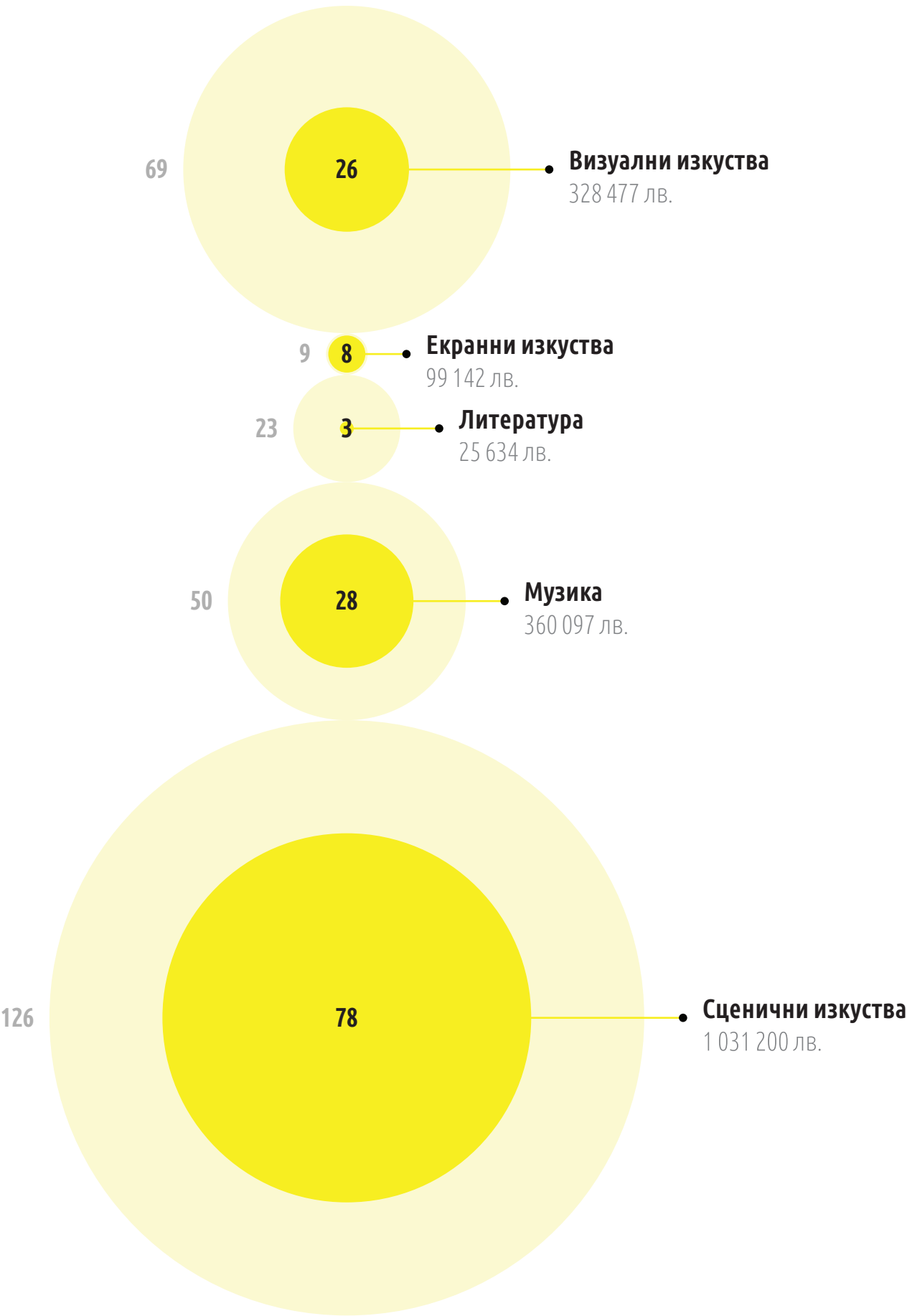
Програма „Любителско изкуство“

Програмата има за цел да насърчи заниманията с любителско творчество и да съдейства за надграждането на уменията на изпълнителите-любители в сферата на визуалните изкуства, екранните изкуства, литературата, музиката и сценичните изкуства. Акцентът се поставя върху дейности, които ангажират деца и младежи, както и върху инициативи, допринасящи за съхраняването и популяризирането на нематериалното културно наследство. Програмата подкрепя въвеждането на иновативни подходи и творчески решения при работата с участниците в творческия процес.

През 2024 г. в конкурсната сесия се включват 277 кандидати. С 143-ма от тях са сключени договори за финансиране на обща стойност 1 844 550 лева.

Направление	Подадени		Одобрени		Резерви	
	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Визуални изкуства	69	1 023 574 лв.	8	110 535 лв.	33	356 099 лв.
Екранни изкуства	9	173 543 лв.	4	49 500 лв.	5	62 642 лв.
Литература	23	310 617 лв.	3	25 634 лв.	2	13 734 лв.
Музика	50	700 062 лв.	9	113 915 лв.	25	317 209 лв.
Сценични изкуства	126	2 049 814 лв.	13	174 400 лв.	94	1 204 200 лв.
Общо	277	4 257 610 лв.	37	473 984 лв.	159	1 953 884 лв.

Направление	Сключили договор ОСНОВНИ		Сключили договор Резерви		Сключили договор ОБЩО	
	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Визуални изкуства	8	110 535 лв.	18	217 942 лв.	26	328 477 лв.
Екранни изкуства	4	49 500 лв.	4	49 642 лв.	8	99 142 лв.
Литература	3	25 634 лв.	0	0 лв.	3	25 634 лв.
Музика	9	113 915 лв.	19	246 182 лв.	28	360 097 лв.
Сценични изкуства	13	174 400 лв.	65	856 800 лв.	78	1 031 200 лв.
Общо	37	473 984 лв.	106	1 370 566 лв.	143	1 844 550 лв.

Програма „Мобилност“ (I сесия)

Програмата осигурява подкрепа на артисти, културни дейци, творчески групи и организации за участие в културни и обучителни събития в България и чужбина с цел професионално развитие, творчески обмен, изграждане на мрежи, партньорства и диалог в сферата на културните и творческите индустрии. През 2024 година програма „Мобилност“ се провежда в две сесии, разделени по направления: визуални изкуства, екранни изкуства, литература, музика и сценични изкуства.

За цялата година по Програмата постъпват общо 213 кандидатури, от които сключените договори са 141. Общо разходваните средства са в размер на 996 213 лв.

Направление	Подадени		Одобрени		Резерви	
	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Визуални изкуства	19	100 534 лв.	16	74 542 лв.	0	0 лв.
Екранни изкуства	11	59 956 лв.	4	25 436 лв.	6	13 608 лв.
Литература	6	30 711 лв.	4	17 429 лв.	1	8 282 лв.
Музика	21	154 230 лв.	14	121 478 лв.	5	16 405 лв.
Сценични изкуства	28	251 029 лв.	14	137 753 лв.	9	71 420 лв.
Общо	85	596 460 лв.	52	376 638 лв.	21	101 433 лв.

Направление	Сключили договор ОСНОВНИ		Сключили договор Резерви		Сключили договор ОБЩО	
	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Визуални изкуства	14	64 144 лв.	0	0 лв.	14	64 144 лв.
Екранни изкуства	4	20 591 лв.	2	3 500 лв.	6	24 091 лв.
Литература	3	16 895 лв.	0	0 лв.	3	16 895 лв.
Музика	13	119 174 лв.	1	6 157 лв.	14	125 331 лв.
Сценични изкуства	13	135 193 лв.	4	47 156 лв.	17	182 349 лв.
Общо	47	355 997 лв.	7	56 813 лв.	54	412 810 лв.

Програма „Мобилност“ (II сесия)

Програмата осигурява подкрепа на артисти, културни дейци, творчески групи и организации за участие в културни и обучителни събития в България и чужбина с цел професионално развитие, творчески обмен, изграждане на мрежи, партньорства и диалог в сферата на културните и творческите индустрии. През 2024 година програма „Мобилност“ се провежда в две сесии, разделени по направления: визуални изкуства, екранни изкуства, литература, музика и сценични изкуства.

За цялата година по Програмата постъпват общо 213 кандидатури, от които сключените договори са 141. Общо разходваните средства са в размер на 996 213 лв.

Подадени			Одобрени		Резерви	
Направление	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Визуални изкуства	26	132 523 лв.	21	74 384 лв.	0	0 лв.
Екранни изкуства	15	93 612 лв.	9	25 325 лв.	5	16 629 лв.
Литература	9	18 409 лв.	8	16 455 лв.	0	0 лв.
Музика	42	437 817 лв.	13	126 129 лв.	26	260 897 лв.
Сценични изкуства	36	394 383 лв.	15	157 055 лв.	16	113 322 лв.
Общо	128	1 076 744 лв.	66	399 348 лв.	47	390 848 лв.

Сключили договор ОСНОВНИ			Сключили договор Резерви		Сключили договор ОБЩО	
Направление	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Визуални изкуства	21	74 384 лв.	0	0 лв.	21	74 384 лв.
Екранни изкуства	9	25 325 лв.	0	0 лв.	9	25 325 лв.
Литература	7	15 123 лв.	0	0 лв.	7	15 123 лв.
Музика	12	96 023 лв.	21	216 214 лв.	33	312 237 лв.
Сценични изкуства	14	149 667 лв.	3	6 667 лв.	17	156 334 лв.
Общо	63	360 522 лв.	24	222 881 лв.	87	583 403 лв.

Програма „Разпространение“

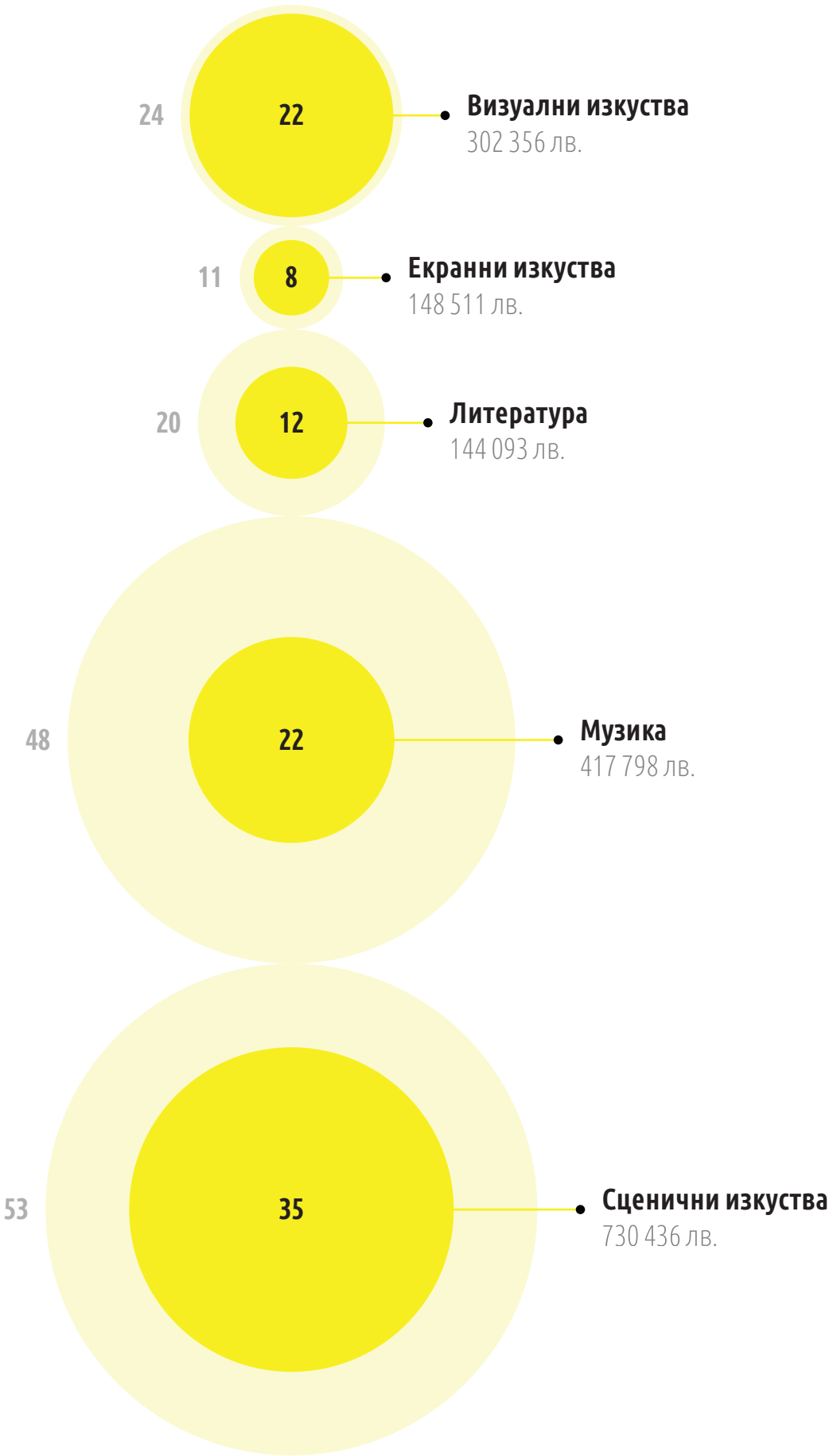
Програмата има за цел децентрализацията на културата чрез разпространение на вече създадени творчески продукти в областта на визуалните изкуства, екранните изкуства, литературата, музиката и сценичните изкуства.

Тя е насочена към привличането и развитието на нови публики и осигуряването на достъп до култура извън големите градски центрове - в периферни райони и по-малки населени места. Сред целите на програмата са: удължаването на живота на съществуващите културни продукти чрез нови форми на представяне и достигане до различни публики и подкрепата за сайтове и платформи, които разпространяват културно и културно-образователно съдържание.

През 2024 г. в конкурсната сесия се включват 156 кандидати, с 90 от тях са сключени договори за финансиране на обща стойност 1 743 194 лева.

Подадени			Одобрени		Резерви	
Направление	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Визуални изкуства	24	456 336 лв.	23	312 356 лв.	0	0 лв.
Екранни изкуства	11	228 321 лв.	8	148 511 лв.	3	31 772 лв.
Литература	20	298 568 лв.	12	144 093 лв.	0	0 лв.
Музика	48	1 107 899 лв.	22	417 798 лв.	16	293 439 лв.
Сценични изкуства	53	1 311 824 лв.	26	510 598 лв.	16	367 397,20 лв.
Общо	156	3 402 948 лв.	91	1 533 356 лв.	35	692 608,20 лв.

Сключили договор ОСНОВНИ			Сключили договор Резерви		Сключили договор ОБЩО	
Направление	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Визуални изкуства	22	302 356 лв.	0	0 лв.	22	302 356 лв.
Екранни изкуства	8	148 511 лв.	0	0 лв.	8	148 511 лв.
Литература	12	144 093 лв.	0	0 лв.	12	144 093 лв.
Музика	22	417 798 лв.	0	0 лв.	22	417 798 лв.
Сценични изкуства	26	510 598 лв.	9	219 838 лв.	35	730 436 лв.
Общо	90	1 523 356 лв.	9	219 838 лв.	99	1 743 194 лв.

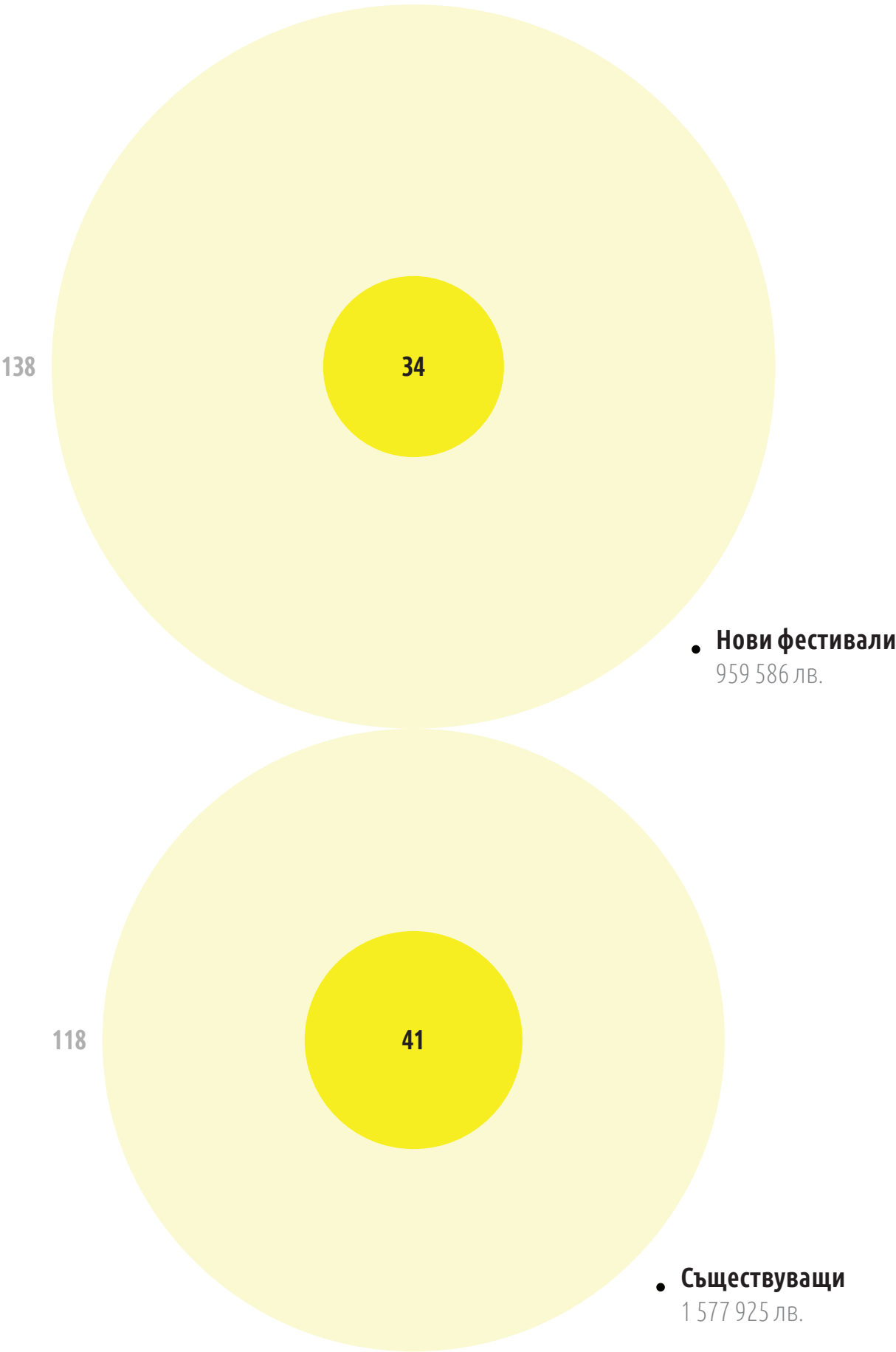
Програма „Фестивали“

През 2024 г. Програмата има своето пилотно издание, като целта е да се подкрепят фестивални събития, които активно допринасят за развитието на културните и творчески индустрии; част са от местната икономика и са насочени към регионални публики и общности, включително чрез създаване на възможности за културен туризъм. Програмата насърчава български организации в сферата на изкуствата да представят висококачествени художествени произведения пред българската публика, като по този начин се разширява достъпът до култура в национален мащаб. Друга важна насока е утвърждаването на фестивалите като значим елемент в културния живот на България, с акцент върху тяхната роля за укрепването на културните връзки и развитието на социално-културния живот на общностите. Програмата е разделена на два модула – „Съществуващи“ и „Нови“ фестивали.

През 2024 г. в конкурсната сесия се включват 256 кандидати, като със 75 от тях са сключени договори за финансиране на обща стойност 2 537 511 лв.

Подадени			Одобрени		Резерви	
Направление	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Нови фестивали	138	5 040 015 лв.	4	141 032 лв.	66	1 886 405 лв.
Съществуващи	118	4 901 018 лв.	17	618 975 лв.	54	1 852 254 лв.
Общо	256	9 941 033 лв.	21	760 007 лв.	120	3 738 659 лв.

Сключили договор ОСНОВНИ			Сключили договор Резерви		Сключили договор ОБЩО	
Направление	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Нови фестивали	3	141 032 лв.	31	818 554 лв.	34	959 586 лв.
Съществуващи	15	554 899 лв.	26	1 023 026 лв.	41	1 577 925 лв.
Общо	18	695 931 лв.	57	1 841 580 лв.	75	2 537 511 лв.

Програма „Дебюти“

Програмата е предназначена за професионални артисти, които реализират своя дебютен художествен проект (до трети включително самостоятелен професионален неучебен опит) в едно от направленията по програмата: визуални изкуства, екранни изкуства, литература, музика и сценични изкуства.

Дебютантите трябва да представят доказателства за професионално образование или за опит в областта, по която кандидатстват. Така се осигурява подкрепа за артисти в началото на своята кариера, които все още нямат достатъчно опит и икономическа устойчивост.

През 2024 г. в Първия кръг на конкурсната сесия се включват 148 кандидати, 110 от тях са допуснати до Втори кръг. Във Втория кръг на програмата се включват 100 кандидати, с 58 от тях са сключени договори за финансиране на обща стойност 912 519 лева.

Подадени			Одобрени		Резерви	
Направление	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Визуални изкуства	19	272 850 лв.	10	150 772 лв.	0	0 лв.
Екранни изкуства	31	623 101 лв.	15	279 052 лв.	10	215 460 лв.
Литература	13	143 763 лв.	8	72 842 лв.	0	0 лв.
Музика	27	414 435 лв.	15	224 364 лв.	2	30 300 лв.
Сценични изкуства	10	165 864 лв.	5	84 377 лв.	0	0 лв.
Общо	100	1 620 013 лв.	53	811 407 лв.	12	245 760 лв.

Сключили договор ОСНОВНИ			Сключили договор Резерви		Сключили договор ОБЩО	
Направление	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Визуални изкуства	10	150 772 лв.	0	0 лв.	10	150 772 лв.
Екранни изкуства	14	254 094 лв.	7	140 990 лв.	21	395 084 лв.
Литература	8	72 842 лв.	0	0 лв.	8	72 842 лв.
Музика	14	209 444 лв.	0	0 лв.	14	209 444 лв.
Сценични изкуства	5	84 377 лв.	0	0 лв.	5	84 377 лв.
Общо	51	771 529 лв.	7	140 990 лв.	58	912 519 лв.

Програма „Културно наследство“

След двугодишно прекъсване, през 2024 г. програма „Културно наследство“ отново е включена в Индикативната програма. Фокусът ѝ е насочен към опазването на материалното и нематериалното културно наследство. Сред основните цели на програмата са: съхраняване на знанието на живите носители на културното наследство; свързване на нематериалното с материалното културно наследство чрез предаване на традиционни знания и умения и занаяти; насърчаване на културното, социалното и икономическото развитие на местно ниво чрез изграждане на междусекторни партньорства; насърчаване на предприемачеството в областта на културните и творческите индустрии, които действат отговорно и етично спрямо наследството и неговите носители.

През 2024 г. в конкурсната сесия участват 165 кандидати, с 38 от тях са сключени договори за финансиране на обща стойност 835 451 лв.

Програма	Подадени		Одобрени		Резерви	
	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Културно наследство	165	3 967 490 лв.	21	493 156 лв.	63	1 183 108,00 лв.

Програма	Сключили договор ОСНОВНИ		Сключили договор Резерви		Сключили договор ОБЩО	
	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Културно наследство	21	493 156 лв.	17	342 295 лв.	38	835 451 лв.

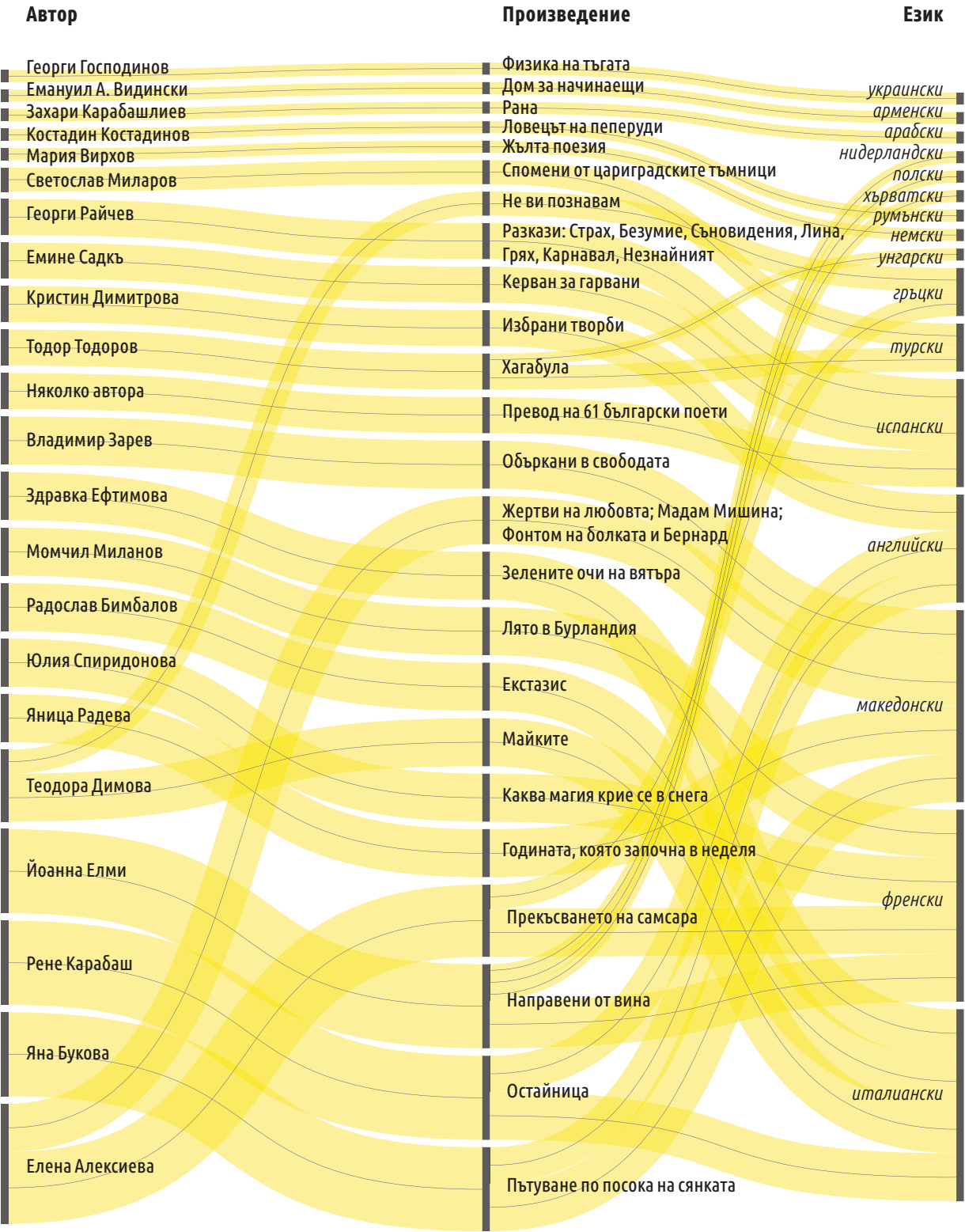
Програма „Преводи“

Програмата целй по-устойчивото позициониране на българската литература и автори в международен план чрез издаване, разпространение и популяризиране на литературен превод на произведения на български автори от всички литературни жанрове, на всички езици; установяване на дългосрочни партньорства и качествен обмен и добри практики в сферата на литературните преводи. За разлика от 2023 г., когато субектният обхват на програмата е ограничен до юридически лица от ЕС, ЕИП и Швейцария, през 2024 г. програма „Преводи“ е отворена за кандидатстване на юридически лица от целия свят.

През 2024 г. в конкурсната сесия се включват 49 кандидати, с 31 от тях са сключени договори за финансиране на обща стойност 330 240 лева.

Подадени			Одобрени		Резерви	
Програма	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Преводи	49	737 501 лв.	31	330 240 лв.	3	9 910 лв.

Сключили договор ОСНОВНИ			Сключили договор Резерви		Сключили договор ОБЩО	
Програма	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Преводи	31	330 240 лв.	0	0 лв.	31	330 240 лв.

Програма „Критика“

Програмата подпомага създаването на критическо съдържание като публикации в книжни издания и аудио-визуални материали, разпространявани по различни комуникационни канали – радио, телевизия, интернет сайтове и дигитални платформи. Друга цел на Програмата е да насърчи създаването на критическо съдържание в услуга на културния сектор, като подкрепя както нови автори (включително студенти, обучаващи се в областта на критиката), така и утвърдени специалисти, които в момента не упражняват активно професията си.

През 2024 г. програмата се провежда в петте направления по изкуства - визуални изкуства, екранни изкуства, литература, музика и сценични изкуства.

При индикативен бюджет от 330 240 лв. са сключени 22 договора за финансиране на обща стойност 308 982 лв., което представлява реализиране на около 94% от планираните средства.

Направление	Подадени		Одобрени		Резерви	
	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Визуални изкуства	10	174 636 лв.	4	59 443 лв.	2	20 000 лв.
Екранни изкуства	4	78 898 лв.	3	59 443 лв.	0	0 лв.
Литература	7	78 728 лв.	6	78 425 лв.	0	0 лв.
Музика	5	72 300 лв.	4	45 530 лв.	0	0 лв.
Сценични изкуства	8	146 173 лв.	4	56 141 лв.	3	34 000 лв.
Общо	34	550 735 лв.	21	298 982 лв.	5	54 000 лв.

Направление	Сключили договор ОСНОВНИ		Сключили договор РЕЗЕРВИ		Сключили договор ОБЩО	
	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Визуални изкуства	4	59 443 лв.	1	10 000 лв.	5	69 443 лв.
Екранни изкуства	3	59 443 лв.	0	0 лв.	3	59 443 лв.
Литература	6	78 425 лв.	0	0 лв.	6	78 425 лв.
Музика	4	45 530 лв.	0	0 лв.	4	45 530 лв.
Сценични изкуства	4	56 141 лв.	0	0 лв.	4	56 141 лв.
Общо	21	298 982 лв.	1	10 000 лв.	22	308 982 лв.

Програма „Цирк“

Програмата е насочена към развитието на потенциала на организациите, работещи в областта на цирковото изкуство, чрез въвеждане на нови подходи и решения в творческия процес, привличане на нови участници, развитие на умения за управление и предлагане на цирковата продукция, както и към децентрализацията и достъпа до култура в малките населени места/ Програмата цели както повишаване на качеството на регулярната програма на българските циркове, така и продуциране на нова такава.

През 2024 г. в конкурсната сесия се включват 10 кандидати, с 4-ма от тях са сключени договори за финансиране на обща стойност 208 018 лв.

Подадени			Одобрени		Резерви	
Програма	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Цирк	10	431 344 лв.	4	208 018 лв.	0	0 лв.

Сключили договор ОСНОВНИ			Сключили договор Резерви		Сключили договор ОБЩО	
Програма	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
Цирк	4	208 018 лв.	0	0 лв.	4	208 018 лв.

Програма „Целева подкрепа „ТВОРЧЕСКА ЕВРОПА“

За пета поредна година програма „Целева подкрепа „Творческа Европа“ на Националния фонд „Култура“ осигурява националното съфинансиране на проекти, одобрени за финансиране по Програма „Творческа Европа“ на ЕК, подпрограма „Култура“, направление „Европейско сътрудничество“. Националното съфинансиране цели да насърчи българските организации да се включват в международни проекти и обмен, и успешно да надграждат своя капацитет за участие в европейските културни процеси.

През 2024 г. в конкурсната сесия се включват 14 кандидати, 13 от тях (има една оттеглена кандидатура) са одобрени за финансиране.

Подадени			Сключили договор		Излатени суми през 2024	
Програма	Брой	Сума	Брой	Сума	Брой	Сума
ТЕ	14	872 309 лв.	13	550 201 лв.	14	277 716 лв.

Международна дейност

Националният фонд „Култура“ е член и национален представител на Република България в IFACCA (International Federation of Arts Councils and Culture Agencies). IFACCA е световната мрежа на съветите по изкуства към министерствата на културата и правителствените организации в подкрепа на изкуствата и културата, в която членуват над 70 държави. Мисията на организацията е да създава и насърчава международния диалог и обмен в дух на солидарност, включване и реципрочност.

Националният фонд „Култура“ поддържа устойчиви връзки със Съвета по изкуствата на Норвегия (Arts and Culture Norway) за обмяна на опит и добри практики в работата на двете организации. Партньорството съдейства и за повишаване на капацитета и експертизата на екипа на Фонда за разработването и прилагането на политики в областта на културата, вкл. и на мерки за насърчаване на социалното включване на уязвими групи от обществото чрез култура и изкуства. През 2024 г. НФК участва в Двустранен проект със Съвета по изкуствата на Норвегия, с подкрепата и участието на Министерството на културата и Столична община, свързан с интеграцията и обмяната на опит в предизвикателната среда за съществуване и развитие на Сектор „Култура“.

Заклучения

През 2024 г. Националният фонд „Култура“ подкрепя изявата и участието на културни организации и творци на национални и международни културни събития и форуми, включително за обмен на знания и добри практики в областта на културата и изкуствата. И през 2024 г. Фондът не прекъсва подкрепата за артисти в началото на техния професионален път, подкрепата за устойчивото развитие на съвременните изкуства чрез създаване и разпространение на различни форми на творческо изразяване, както и подкрепата за интегрирането на културата и изкуствата в социалното и икономическо развитие и устойчивото бъдеще на общностите.

Допустимост на кандидатите

През 2024 г. повечето програми, реализирани от Националния фонд „Култура“, са отворени за широк кръг кандидати - частни, държавни и общински културни институции, неправителствени организации, физически лица и други. Тази отворена структура на допустимост обаче поставя редица предизвикателства, особено за по-малките проекти, предложени от индивидуални творци, които трудно могат да се конкурират с мащабните инициативи на големите организации.

Големите културни институции разполагат с утвърдени екипи, административен капацитет и значително повече ресурси, което им дава предимство при подготовката и представянето на проектни предложения. За разлика от тях, независимите артисти и физическите лица, които нямат подобна организационна подкрепа, често изпитват сериозни затруднения да се наложат, дори да оцелеят в силно конкурентната среда. В резултат на това индивидуалните творци остават в сянка и получават ограничено финансиране, въпреки творческия потенциал на техните идеи.

Съществува и допълнително неравнопоставено разпределение на ресурсите между държавните/общинските културни институции и частните културни организации. Докато първите се ползват с държавна субсидия, покриваща основни разходи и осигуряваща, макар и относно-

телна финансова стабилност, частните организации и физическите лица разчитат основно на проектното финансиране и собствени средства. Това ги поставя в неравностойна позиция при планирането, изпълнението и устойчивостта на проектите.

Констатираните проблеми създават предизвикателства и за самия процес на оценяване, като поставят експертните комисии в позиция да преценяват качеството на проектите при обективно неравни изходни условия. Обратната връзка от оценителите потвърждава, че настоящите приоритети и критерии често облагодетелстват големите организации за сметка на иновативните идеи на индивидуални творци и по-малките организации - кандидати.

Препоръки

Отделяне на програми:

- Разработване на специализирана програма, насочена единствено към физически лица, която да предлага подходящи условия за финансиране и подкрепа на малки проекти.
- Създаване на отделна програма, предназначена за държавни и общински институти, съобразена с техните специфични нужди и цели.

Матричен формат на разпределение на средствата в Националния фонд „Култура“

В продължение на принципа, въведен през 2023 г., и през 2024 г. програмите на Националния фонд „Култура“, за които това е възможно, са структурирани по направления, съответстващи на отделните изкуства - визуални, екранни, литература, музика и сценични.

Този матричен модел на разпределение на средствата се утвърждава като ефективен механизъм, който позволява по-прецизно адресиране на нуждите на различните културни сфери. Разделянето на програмите по направления улеснява целенасоченото финансиране, като отразява спецификите на отделните изкуства и свързани дейности, и осигурява по-добра съпоставимост между проектите в рамките на всяко направление.

Освен ясно профилираните проекти, в програмите се допускат и междусекторни проекти, които насърчават партньорството между сектора на културата и тези на образованието, туризма, иновациите, изследователския сектор и др. Този подход запазва гъвкавостта на програмната рамка, позволявайки адаптация към нововъзникващи тенденции в културния сектор и промени в артистичните практики. Въпреки доказаната ефективност на модела, важно е той да остане динамичен и отворен към надграждане, съобразено с реалните нужди на сектора.

В някои случаи съществуващите направления не обхващат в достатъчна степен нови или хибридни форми на културна продукция, като например дигиталните изкуства. При мултидисциплинарните проекти често възниква въпросът кое направление е най-подходящо за кандидатстване, за да не бъде компрометирана обективността на оценяването. Структурирането на програмите по направления също така позволява по-добър контрол върху баланса на финансирането, предотвратявайки прекомерната концентрация на ресурси в едно направление за сметка на другите.

Разпределението на средствата между изкуствата по направления трябва да бъде съобразено с нуждите на културния сектор, отчитайки спецификата на съответната програма.

Препоръки

- При изготвянето на Индикативната програма за 2025 г. следва да се запази разпределението по направления, но и да се идентифицират онези области, които остават слабо подкрепени или напълно липсват в досегашните програми.
- Да се осигури балансирано разпределение на средствата, което да гарантира справедливо финансиране между направленията, като се отчита реалното състояние на всяко изкуство и нуждите на неговите представители, и предвид статистиката от реализираните програми в предходния период.
- Възможност за динамично преразпределение на ресурсите при установени дисбаланси.

Работата на експертните комисии в Националния фонд „Култура“ през 2024 г.

През 2024 г. работата на експертните комисии в Националния фонд „Култура“ е съпътствана от съществени предизвикателства, които влияят върху ефективността на процеса по оценяване на проектните предложения. Идентифицираните затруднения в процеса на оценяване са:

- Забавяне при съставянето на списък с оценители и късно начало на оценителния процес, което ограничава възможностите за предварителна подготовка на оценителите.
- Наличие на конфликти на интереси между оценители и кандидати, налагащи промени в съставите на комисиите и допълнителна организационна работа.
- Кратки срокове за оценяване, което ограничава времето за обучение и ориентация в процеса от страна на обучителните.
- Затруднено прилагане на единен и обективен подход при оценяване, поради липсата на уеднаквена подготовка на оценителите.
- Висока натовареност на оценителите, което създава напрежение в комисиите и в някои случаи се отразява негативно върху прецизността на оценките.

Препоръки

За да се гарантира по-ефективен и прозрачен процес на оценяване през 2025 г. би могло да се работи в няколко посоки:

- Ранно съставяне и утвърждаване на списъка с оценители (още преди старта на програмния цикъл) за всяка от съответните области на изкуствата и културата.
- Повишено изискване към оценителите за нивото на компютърни умения с оглед на работата в електронна среда.
- Добро планиране на сроковете за оценка, което да позволи задълбочена работа и обективно оценяване.
- Обучения и предварителна подготовка на оценителите.
- Осигуряване на ръководства с конкретни насоки и критерии за оценка, за да се гарантира унифициран подход при оценяването.

Подкрепа за професионалните и любителските изкуства

През 2024 г. “Създаване” е програмата с най-голям брой кандидатури – общо 624, което е логично, предвид отпуснатия за нея бюджет в размер на 2 064 000 лв. По-голямото финансиране очаквано привлича значителен брой организации - кандидати, включително такива, които работят в областта на любителското изкуство. Последните обаче трудно се конкурират с професионалните културни организации, които разполагат с по-висок капацитет и опит.

В същото време програмата за любителско изкуство продължава да получава ограничен финансов ресурс, въпреки че представлява една от най-мащабните по обхват и интерес инициативи на Фонда. Отпуснатите средства не съответстват на реалното търсене и на потребностите в сектора. Данните за 2024 г., както и за предходните години, ясно показват устойчиво висок интерес - програмата за любителско изкуство заема второ място по брой подадени проектни предложения след програма „Създаване“.

Фактът, че в програма „Любителско изкуство“ проекти класирани от експертната комисия с високи оценки, остават в резерва поради недостатъчно финансиране, показва, че в областта на любителското изкуство има значителен потенциал и качество. Това още веднъж подчертава нуждата от по-адекватна подкрепа за сектора.

В този контекст профилирането на програма „Създаване“ като инструмент за подкрепа на професионалното изкуство представлява логична и необходима стъпка. То би осигурило по-прецизно, справедливо и ефективно разпределение на ресурсите, съобразено с профила и капацитета на кандидатстващите организации. Сравнението между предложенията на професионалните екипи и на любителските формации по същество е неравнопоставено, тъй като последните трудно покриват изискванията и критериите, приложими към професионалната сцена.

Любителското изкуство има съществена роля в културния живот на страната и често представлява единствената форма на културно включване и присъствие в малките населени места и отдалечените региони. Затова справедливото финансиране и структурно обособяване на този тип дейности е от ключово значение за гарантиране на културно разнообразие, участие и достъп.

Препоръки

- Финансовият ресурс на програма „Любителско изкуство“ следва да бъде увеличен, така че да отразява реалния интерес, броя на подадените проектни предложения и класираните за финансиране проекти. Това ще даде възможност повече качествени инициативи да получат подкрепа и ще допринесе за устойчивото развитие на сектора.
- Необходимо е ясно разграничаване между любителско и професионално изкуство. Програмите трябва да бъдат структурирани по начин, който не поставя организациите за любителско изкуство в пряка конкуренция с професионалните творчески структури.
- Програма „Създаване“ би могла да бъде адаптирана чрез обособяване на отделни подпрограми или категории за любителско и професионално изкуство. Това ще осигури по-справедливо оценяване и финансиране на проектите, в съответствие със спецификата на дейността им.
- Налице е необходимост от прецизиране на условията за кандидатстване и допустимите дейности в направление „Литература“ по програма „Любителско изкуство“, за да се гарантира по-голяма яснота на проектните предложения и съответствието им с целите на програмата.

Опитът показва, че в настоящия си вид направление „Литература“ в програма „Любителско изкуство“ се тълкува прекалено широко, което води до включване на проекти, които не отговарят на духа и целите на програмата. В редица случаи се подават проектни предложения за създаване на книги, които носят характеристиката на пазарен продукт, отколкото на любителско творчество. Програмата „Любителско изкуство“ цели да стимулира участието на възможно най-широк кръг от хора в художествено-творчески дейности – писане, четене, създаване и обмен на културни ценности. Затова е необходимо ясно разграничение между художествената литература като форма на любителско творчество и литературната продукция с предимно пазарна ориентация. Това ще гарантира, че ресурсите по програмата се използват целево - за развитие на колективно творчество, за насърчаване на участие и за културно ангажиране на широк кръг от хора.

Препоръка относно допустимостта на кандидатите по програма „Преводи“

Във връзка с прилагането на условията на програма „Преводи“ и на база досегашния практически опит при администриране и отчитане на проектите, би било добре да се обмисли възможността за прецизиране на условията за участие на чуждестранни юридически лица като кандидати по програмата.

Наблюденията показват, че комуникацията с чуждестранните бенефициери често е затруднена, особено в етапа на отчитане на проектите. Това най-често е свързано със забавяне в предоставянето на необходимите документи или некоректно подадени документи и попълнени формуляри. Допълнително, прилагането на различни счетоводни стандарти създава трудности при проверката и верификацията на отчетите. В някои случаи спазването на сроковете за отчитане се оказва предизвикателство, а възможностите за търсене на отговорност при неизпълнение на проектите и/или некоректно подадени отчети и разходооправдателни документи са ограничени.

И през 2024 г. Националният фонд „Култура“ затвърди своята ключова роля в подкрепата на културния сектор в България, осигурявайки възможности за реализация на множество иновативни и значими проекти. Чрез финансиране на широк спектър от инициативи - на големи културни институции до независими творци - Фондът допринася за развитието и повишената видимост на българските изкуства и култура както на национално, така и на международно ниво. Въпреки предизвикателствата, свързани с балансираното разпределение на ресурсите и с оценителния процес, направените препоръки ще подпомогнат още по-ефективната и справедлива подкрепа през следващите години, насърчавайки устойчивото развитие на културата и изкуствата в страната.

Списък на експертите, включени в експертни комисии на Националния фонд „Култура“ през 2024 г.

Александрина Владиславова Колев	Елианна Пламенова Лилова
Александър Емилов Обретенов	Елица Георгиева Терзиева
Анастас Богомилов Джидров	Елица Стефанова Матеева
Анджела Ангелу Гоцис	Емилия Христова Стоева
Асен Христов Павлов	Живко Валентинов Кожухаров
Бистра Петрова Иванова	Зорница Каменова Тотева
Благой Димитров Иванов	Иван Велчев Велчев
Божидар Стефанов Манов	Иван Георгиев Ванев
Бойка Спасова Донеvsка	Иван Добрев Иванов
Борислав Тодоров Ковачев	Иван Стоянов Димитров
Боряна Борисова Вълчанова	Ивелина Пенчева Кючукова
Боряна Иванова Сечанова	Илина Андреева Коралова
Боян Любенов Желязков	Илиян Николов Урумов
Венцислав Емилов Мицов	Илиян Симеонов Юручки
Венцислав Иванов Велев	Ина Божидарова Петкова
Вера Петрова Бонева	Ирена Григорова Даскалова
Весела Георгиева Ножарова	Ирина Огнянова Китова
Веселина Илиева Раева	Йордан Симеонов Ефтимов
Виктор Валериев Костов	Йордан Славейков Тодоров
Виргиния Светлозарова Захариева	Йосиф Емилов Аструков
Генади Иванов Гатев	Камен Александров Балкански
Георги Андреев Андреев	Катя Гинева Кайрякова
Георги Валентинов Патриков	Костадин Бонев Костадинов
Георги Константинов Гаров	Лъчезар Димитров Аврамов
Даниела Стефанова Стоянова	Любава Александрова Георгиева
Дарин Войнов Тенев	Людмила Любомирова Миндова
Деница Сергеева Езекиева-Данова	Марек Желев Дяков
Деян Красимиров Каменов	Марина Веселинова Василева
Димитър Иванов Стоянович	Мария Савова Койчева
Димитър Христов Христов	Марияна Николова Аврамова
Дина Динков Стоев	Мирослава Атанасова Кацарова
Добромир Григоров Григоров	Митко Георгиев Новков
Драгомир Димитров Драганов	Михаил Христов Йосифов

Момчил Владимиров Грозданов
Наташа Любомирова Крумова-Христемова
Наташа Миткова Ноева
Невена Аспарухова Панова
Ния Николаева Табакова
Огнян Димитров Драганов
Огняна Атанасова Георгиева-Тенева
Орлин Красимиров Кюркчийски
Пенка Ангелова Минчева
Петър Русев Дундаков
Петър Яворов Димитров
Петя Александрова Александрова
Петя Стайкова Стойкова-Чакърoва
Пламена Василева Димитрова-Рачева
Росен Маринов Спасов
Румяна Петрова Николова
Сара-Нора Асенова Кръстева
Светлозар Танев Желев
Светозар Йорданов Бенчев
Светломира Стоянова Стоянова
Севар Иванов Иванов
Симеон Пламенов Василев
Снежана Иванова Йовева-Димитрова
Станислав Георгиев Тодоров
Станислава Валериева Николова
Стефан Антониев Щерев
Теодора Емилова Дончева
Тинка Иванчова Николова
Хикмет Ахмедов Мехмедов
Христо Николаев Христозов
Христо Филипов Павлов
Чавдар Николов Гюзелев